

VWO BROCHURE

2025-2026

DURF TE KIEZEN

"Foute keuzes bestaan niet"

Van profielkeuze
tot vervolgopleiding

Voorwoord

*Wie ben ik?
Wat kan ik?
Wat wil ik?*

Deze drie vragen staan steeds weer centraal bij het maken van keuzes voor jouw eigen toekomst. Dit schooljaar ga je zo'n belangrijke keuze maken: de profielkeuze. Deze brochure is bedoeld als hulpmiddel voor jou en je ouders bij het maken van een goede keuze.

Bij het maken van een keuze voor een bepaald profiel creëer je voor jezelf mogelijkheden voor later. Je kunt op basis van je profiel een bepaalde vervolgopleiding kiezen om zo uiteindelijk een leuk en interessant beroep te kunnen uitoefenen. Denk goed na over welk(e) vak(ken) je wilt laten vallen, zodat je later geen last krijgt van een keuze die misschien niet goed bij je past. Sluit voor jezelf zo min mogelijk wegen uit zodat je een ruime keus aan mogelijkheden overhoudt.

Uiteindelijk moet je deze keuze zelf maken, maar de school is er ook om jou en je ouders daarbij te helpen. Bovendien willen docenten graag hun vak met je bespreken en kan de decaan je van alles vertellen over vervolgopleidingen, toekomstmogelijkheden en de profielen die daarvoor nodig zijn. Twijfel je aan je eigen mogelijkheden? Blijft het maken van de keuze moeilijk? Praat daar dan over met je ouders, stap eens op je mentor af of bespreek je twijfels of onzekerheden met de decaan.

In deze brochure is een overzicht te vinden van alle keuzes die je kunt maken. Je vindt antwoord op vragen als 'Welke vakken zijn nieuw in de bovenbouw?' 'Wat zijn de verschillen tussen de onderbouw en de bovenbouw?' 'Waar zit de uitdaging?' en 'Welke kansen liggen er voor mijn eigen toekomst?'. Na het keuzeproces en het profielkeuzeformulier vind je informatie over alle aangeboden vakken in de bovenbouw. Volop mogelijkheden en kansen dus om een bewuste keuze te maken! Met een goede voorbereiding, een gericht toekomstplan en een daarop gekozen profiel ligt de wereld voor je open.

Kortom: dit wordt je eerste stap naar een weloverwogen keuze!

Veel succes!

Nurgül Akin
Decaan

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD.....	2
1. TIJDPAD KEUZEPROCES 2025-2026	4
2. PROFIELEN.....	5
3. PROFIELKEUZE.....	6
VAKKENPAKKETKEUZE BOVENBOUW ATHENEUM 2026	6
VAKKENPAKKETKEUZE BOVENBOUW GYMNASIUM 2026.....	8
4. DE GEMEENSCHAPPELIJKE VAKKEN.....	10
4.1 HET VAK: NEDERLANDS	10
4.2 HET VAK: ENGELS	11
4.3 DE VAKKEN: GRIEKSE EN LATIJNSE TAAL EN CULTUUR.....	12
4.4 HET VAK: MAATSCHAPPIJLEER.....	13
4.5 HET VAK: CULTURELE EN KUNSTZINNIGE VORMING (CKV)	14
4.6 HET VAK: LICHAMELIJKE OPVOEDING.....	15
5. DE KEUZEVAKKEN.....	16
5.1 HET VAK: AARDRIJKSKUNDE.....	16
5.2 HET VAK: BIOLOGIE.....	18
5.3 HET VAK: DRAMA	19
5.4 HET VAK: MUZIEK.....	21
5.5 HET VAK: FRANS.....	23
5.6 HET VAK: SPAANS.....	24
5.7 HET VAK: GESCHIEDENIS.....	25
5.8 HET VAK: MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN (MAW)	26
5.9 HET VAK: FILOSOFIE	28
5.10 HET VAK: ECONOMIE.....	30
5.11 HET VAK: BEDRIJFSECONOMIE	31
5.12 HET VAK: WISKUNDE A	32
5.13 HET VAK: WISKUNDE B	33
5.14 HET VAK: WISKUNDE C	34
5.15 HET VAK: WISKUNDE D.....	34
5.16 HET VAK: NATUURKUNDE.....	35
5.17 HET VAK: NATUUR, LEVEN & TECHNOLOGIE (NLT).....	36
5.18 HET VAK: SCHEIKUNDE.....	37
5.19 HET VAK: BEWEGEN, SPORT EN MAATSCHAPPIJ (BSM).....	39
6. HET DECANAAT OP DE KSH.....	40
HANDIGE WEBSITES	41
DE BELANGRIJKSTE VERSCHILLEN OP EEN RIJTJE TUSSEN HBO- EN WO -OPLEIDINGEN	42
7. NOTITIES.....	44

1. Tijdpad keuzeproces 2025-2026

Oktober – juni

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in de mentorlessen

Met behulp van de methode "Tumult in de derde | LOB- dossier"

Maandag 26 januari 2026

Bezoek TU Delft

Dagprogramma op de Technische Universiteit in Delft

November 2025/maart 2026

MOL-gesprekken

Ter voorbereiding op de aankomende voorlopige profielkeuze zijn er gesprekken tussen mentor, ouder(s) en leerling, de zogeheten MOL-gesprekken.

Woensdag 7 januari 2026

Proeflesjes nieuwe vakken bovenbouw

Op deze dag organiseert het decanaat van de KSH een dag waarbij de leerlingen in contact komen met bovenbouwleerlingen uit de verschillende profielen en volgen zij onder andere lessen bij de nieuwe vakken.

Donderdag 22 januari 2026

Voorlichtingsavond profielkeuze

Op deze avond wordt informatie gegeven over te kiezen profielvakken en de nieuwe vakken in de bovenbouw

Donderdag 12 februari 2026

"Ouder in de klas"

Ouders geven voorlichting over hun keuze en beroep.

Donderdag 26 maart 2026

Definitieve profielkeuze

Uiterlijke datum voor het digitaal invullen van een definitieve profielkeuze via zermelo.

De gemaakte profielkeuze graag voorzien van een digitale handtekening door één van de ouder(s)/verzorger(s).

2. Profielen

De keuzes die jij en je klasgenoten dit jaar gaan maken hebben als voornaamste doel de doorstroming naar het vervolgonderwijs - voor het vwo meestal de universiteit - te verbeteren. Door het maken van een keuze voor een bepaald profiel creëer je voor jezelf mogelijkheden voor later, voor een vervolgopleiding en voor een leuk en interessant beroep.

Er zijn vier **profielen**: Cultuur en Maatschappij (CM), Economie en Maatschappij (EM), Natuur en Gezondheid (NG) en Natuur en Techniek (NT).

Elk profiel bestaat uit:

- een **gemeenschappelijk deel**;
- een **profieldeel**;
- een **vrij deel**.

De vakken in het **gemeenschappelijk deel** (Nederlands, Engels, maatschappijleer en LO) worden door *alle* leerlingen gevolgd.

Gymnasiumleerlingen volgen daarnaast verplicht Latijnse taal en cultuur of Griekse taal en cultuur. Atheneumleerlingen volgen verplicht Frans, Duits of Spaans én het vak CKV.

• Cultuur & Maatschappij

Vind je het leuk om vreemde talen te leren en je te verdiepen in een andere cultuur? Heb je interesse in het gedrag van mensen in heden en/of verleden? Lees je graag, kun je genieten van een mooi schilderij of heb je je altijd afgevraagd wat het verschil is tussen de Koran en de Bijbel? De vakken in het profiel Cultuur & Maatschappij behandelen dit soort onderwerpen. [Filmpje](#)

Voorbeelden van bijbehorende studies: geschiedenis, een oude/moderne taal, culturele antropologie, rechten, Europese studies, politicologie, enz.

• Economie & Maatschappij

Ben je gefascineerd door wat er gebeurt op de beurs en vind je het leuk om financiële berekeningen te maken? Wil je meer inzicht krijgen in het beleid en management van een organisatie of instelling? Ben je geïnteresseerd in het gedrag van mensen? Met het profiel Economie & Maatschappij kom jij zeker aan je trekken. [Filmpje](#)

Voorbeelden van bijbehorende studies: economie, bedrijfskunde, sociologie, rechten, psychologie, enz.

• Natuur & Gezondheid

Wil je alles weten over het menselijk lichaam of je bijdrage leveren aan bijvoorbeeld het oplossen van gezondheidsvraagstukken? Ben je gefascineerd door de natuur? Kies dan voor het profiel Natuur & Gezondheid. Check wel even of je wiskunde A of B nodig hebt! [Filmpje](#)

Voorbeelden van bijbehorende studies: milieukunde, future planet studies, landschapsarchitectuur, geneeskunde, tandheelkunde, biologie, dierwetenschappen, enz.

• Natuur & Techniek

Ben je nieuwsgierig en wil je weten hoe dingen werken? Heb je interesse in de natuurlijke processen om je heen of vind je het leuk om een formule uit te rekenen en toe te passen? Dan is het profiel Natuur & Techniek echt iets voor jou. [Filmpje](#)

Voorbeelden van bijbehorende studies: natuurkunde, scheikunde, wiskunde, biologie, technische studies, econometrie, enz.

3. Profielkeuze

VAKKENPAKKETKEUZE BOVENBOUW ATHENEUM 2026

GEMEENSCHAPPELIJK DEEL (VERPLICHT)

Nederlands
Engels
Frans/Spaans
Maatschappijleer (afgesloten in V4)
Culturele en Kunstzinnige Vorming (afgesloten in V4)
Profielwerkstuk (eind V5/begin V6)
Lichamelijke Opvoeding (afgesloten in V6)
Loopbaan Oriëntatie Begeleiding

VERPLICHTE PROFIELVAKKEN

CM	EM	NG	NT
Wiskunde C/A	Wiskunde A	Wiskunde A/B	Wiskunde B
Geschiedenis	Economie	Scheikunde	Natuurkunde
Aardrijkskunde/Maw	Geschiedenis	Biologie	Scheikunde
Muziek/Drama* /Frans Spaans/Filosofie			

PROFIELKEUZE VAKKEN

1 vak kiezen

EM	NG	NT
Bedrijfseconomie *	NLT*	NLT*
Aardrijkskunde/Maw*	Aardrijkskunde/ Natuurkunde *	Biologie
	Wiskunde D*	Wiskunde D

KEUZE-EXAMENVAKKEN

1 (óf 2) vak(ken) kiezen **

CM	EM	NG	NT
Frans/Spaans	Frans/Spaans	Frans/Spaans	Frans/Spaans
Muziek/Drama *	Aardrijkskunde/Maw	Economie	Economie
Aardrijkskunde/Maw	Bedrijfseconomie	Muziek/Drama	Muziek/Drama
Filosofie	Muziek/Drama	Aardrijkskunde/ Natuurkunde *	Biologie
BSM *	Filosofie *	NLT	NLT
		Wiskunde D *	Wiskunde D
	BSM *	Filosofie *	Filosofie *
		BSM	BSM

Afkortingen:

NLT= Natuur, Leven en Technologie
MAW= Maatschappijwetenschappen
BSM= Bewegen, Sport en Maatschappij

de cijfers voor Culturele en Kunstzinnige Vorming, Maatschappijleer en het Profielwerkstuk leveren samen het combinatiecijfer

/ = keuze maken

*

- Muziek niet samen met Drama
- Natuurkunde niet samen met Aardrijkskunde
- BSM niet samen met Muziek of Drama
- Filosofie kan niet samen met Bedrijfseconomie of NLT
- Wiskunde D kan alleen met wiskunde B
- Bedrijfseconomie niet samen met MAW

****NOTA BENE** Bovenstaande keuzemogelijkheden in het keuze-examenvak zijn onder voorbehoud:

1. Als er problemen met het maken van een rooster worden voorzien, zal een leerling gevraagd worden zijn/haar keuze te veranderen.
2. **Als minder dan 10 leerlingen** een vak in het keuze-examenvak hebben gekozen, kan de schoolleiding beslissen dat het vak niet gegeven wordt. In dat geval zal de leerling een ander vak in het vrije deel moeten kiezen.

Mocht je meer dan één keuze-examenvak en/of een derde moderne vreemde taal willen volgen dan dien je een verzoek in met een motivatie bij de decaan. Er zijn wel voorwaarden verbonden!

Voor leerlingen die een **extra vak** in het vrije deel willen doen, gelden de volgende beperkingen:

1.

Voor het extra vak moet het eindcijfer voldoende zijn.

2.

Het is mogelijk dat om organisatorische redenen een vak niet als "extra vak" kan worden gekozen.

3. Het gekozen extra vak wordt niet gefaciliteerd in het rooster. De leerling volgt het vak op eigen kracht. De leerling wordt gekoppeld aan een vakdocent.

4. De vakdocenten geven advies over het gekozen vak. Als het advies niet overeenkomt met de wens van de leerling volgt een gesprek.

VAKKENPAKKETKEUZE BOVENBOUW GYMNASIUM 2026

GEMEENSCHAPPELIJK DEEL (VERPLICHT)

Nederlands
Engels
Latijn /Grieks
Maatschappijleer (afgesloten in V4)
Profielwerkstuk (eind V5/begin V6)
Lichamelijke Opvoeding (afgesloten in V6)
Loopbaan Oriëntatie Begeleiding

VERPLICHTE PROFIELVAKKEN

CM	EM	NG	NT
Wiskunde C/A	Wiskunde A	Wiskunde A/B	Wiskunde B
Geschiedenis	Economie	Scheikunde	Natuurkunde
Aardrijkskunde/Maw	Geschiedenis	Biologie	Scheikunde
Muziek/Drama */Latijn/ Grieks/Frans/Spaans/ Filosofie			

PROFIELKEUZEVAKKEN

1 vak kiezen

EM	NG	NT
Bedrijfseconomie *	NLT *	NLT *
Aardrijkskunde/Maw	Aardrijkskunde/ Natuurkunde *	Biologie
	Wiskunde D *	Wiskunde D

KEUZE-EXAMENVAKKEN

1 (óf 2) vak(ken) kiezen **

CM	EM	NG	NT
Latijn/Frans/Spaans	Latijn/Frans/Spaans	Latijn/Frans/Spaans	Latijn/Frans/ Spaans
Latijn/Frans/ Spaans	Aardrijkskunde/Maw	Economie	Economie
Grieks/Muziek/Drama *	Bedrijfseconomie	Grieks/Muziek/Drama *	Grieks/Muziek/Drama *
Aardrijkskunde/Maw	Grieks/Muziek/Drama *	Aardrijkskunde/ Natuurkunde *	Biologie
Filosofie	Filosofie *	NLT	NLT
		Wiskunde D *	Wiskunde D
		Filosofie *	Filosofie *

Afkortingen:

NLT= Natuur, Leven en Technologie

MAW= Maatschappijwetenschappen

de cijfers voor Maatschappijleer en het Profielwerkstuk leveren samen het combinatiecijfer

/ = keuze maken

- Muziek niet samen met Drama
- Grieks niet samen met Kunst Muziek of met Kunst Drama
- Natuurkunde kan niet samen met Aardrijkskunde,
- Filosofie kan niet samen met Bedrijfseconomie of NLT
- Wiskunde D kan alleen met wiskunde B
- Bedrijfseconomie niet samen met MAW

****NOTA BENE** Bovenstaande keuzemogelijkheden in het keuze-examenvak zijn onder onder voorbehoud:

1. Als er problemen met het maken van een rooster worden voorzien, zal een leerling gevraagd worden zijn/haar keuze te veranderen.
2. **Als minder dan 10 leerlingen** een vak in het keuze-examenvak hebben gekozen, kan de schoolleiding beslissen dat het vak niet gegeven wordt. In dat geval zal de leerling een ander vak in het vrije deel moeten kiezen.

Mocht je meer dan één keuze-examenvak en/of een derde moderne vreemde taal willen volgen dan dien je een verzoek in met een motivatie bij de decaan. Er zijn wel voorwaarden verbonden!

Voor leerlingen die een **extra vak** in het vrije deel willen doen, gelden de volgende beperkingen:

1.

Voor het extra vak moet het eindcijfer voldoende zijn.

2.

Het is mogelijk dat om organisatorische redenen een vak niet als "extra vak" kan worden gekozen.

3. Het gekozen extra vak wordt niet gefaciliteerd in het rooster. De leerling volgt het vak op eigen kracht. De leerling wordt gekoppeld aan een vakdocent.

4. De vakdocenten geven advies over het gekozen vak. Als het advies niet overeenkomt met de wens van de leerling volgt een gesprek.

4. De gemeenschappelijke vakken

4.1 Het vak: Nederlands

Het vak Nederlands is de basis voor bijna alle andere vakken. Het gaat om communicatie: discussievaardigheden, leesvaardigheid en schrijfvaardigheid. Ook komt onze cultuur aan bod. Je leert bij Nederlands bovendien over literatuur en literatuurgeschiedenis.

1. Wat doe je bij dit vak?

Leesvaardigheid: tekststructuren, tekstsoorten en tekstdoelen, argumentatie.
Schrijfvaardigheid, Spelling en taalverzorging, Literatuur en literatuurgeschiedenis

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Leesvaardigheid en schrijfvaardigheid: het herkennen en kunnen maken van tekststructuren. Tekstdoelen en tekstsoorten kunnen bepalen. Leren argumenteren. Inhoudelijk complexe teksten begrijpen. Literaire teksten lezen en kunnen begrijpen, met behulp van literaire begrippen.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

In de onderbouw ligt de nadruk op spelling en grammatica, in de bovenbouw op de lees- en schrijfvaardigheid. Spelling en grammatica heb je nu met name nodig om zelf teksten te kunnen schrijven. Voor het begrip van teksten is vooral inzicht nodig. In de bovenbouw gaat het dus evenzeer om inzicht als om leerwerk. De jeugdliteratuur maakt plaats voor de literatuur voor volwassenen.

4. Welke valkuilen zijn er?

Spelling en grammatica uit de onderbouw vergeten. Denken dat je niets voor Nederlands hoeft te doen, aangezien je niet zo veel feitelijke zaken moet leren. Het gaat immers meer om het oefenen met zoveel mogelijk verschillende teksten. Het lezen van literatuur kost tijd en inzicht, dus onderschat dat niet.

5. Wat is de uitdaging?

Het gaat om het leren toepassen en gebruiken van een uitgebreid begrippenarsenaal met betrekking tot teksten. De begrippen alleen maar uit het hoofd leren helpt niet. Je moet de begrippen leren gebruiken en toepassen. Dat wordt oefenen. Literatuur kost niet alleen maar veel tijd maar het is een kunst die je moet gaan leren waarderen.

6. Wil je meer weten over Nederlands in de bovenbouw?

Vraag aan je vakdocent meer informatie over Nederlands in de bovenbouw.

7. Wat kan je met Nederlands?

De communicatie-, lees- en schrijfvaardigheden die je leert bij het vak Nederlands vormen de basis voor om het even welke studie. Nederlands is zeer van belang als je een culturele studie gaat doen of een studie op het vlak van communicatie. Denk aan toerisme, horeca, journalistiek, een rechtenstudie of aan het onderwijs. Natuurlijk kun je ervoor kiezen om Nederlandse taal en letterkunde te gaan studeren. Nederlands is bovendien nuttig als je een culturele of een historische studie gaat doen.

4.2 Het vak: Engels

Bij het vak Engels leer je niet alleen de taal, maar ook de cultuur van Engelssprekende landen kennen. Je kunt communiceren over (minder) alledaagse zaken. Je kunt boeken en artikelen in de Engelse taal begrijpen. Je kunt goed beargumenteert je mening over uiteenlopende zaken schrijven of een motivatiebrief voor een vervolgopleiding in het buitenland. Het kijken en luisteren naar het nieuws, opinieprogramma's en documentaires in het Engels vergroot je wereldbeeld.

1. Wat doe je bij dit vak?

Engels is verplicht en een kernvak. Je zal deze wereldtaal hoe dan ook gebruiken in je toekomst. De nadruk in de bovenbouw ligt dan ook op het verbeteren van de vier vaardigheden.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Om beter te kunnen lezen, schrijven, luisteren en spreken in het Engels heb je veel oefening en een zeer grote woordenschat nodig. Dit is de basis van elke les Engels.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Je kan in de bovenbouw veel vaardigheidentoetsen van een hoger niveau verwachten waarin je laat zien hoe je niveau in de taal groeit. Daarnaast krijg je literatuuronderwijs, want literatuur, cultuur en taal zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Bij literatuur moet je aantonen belangrijke thema's te kunnen doorgronden en literaire begrippen te kunnen toepassen.

4. Welke valkuilen zijn er?

Veel leerlingen vinden hun Engels al goed genoeg... Maar het niveau Engels wat van Nederlandse examenleerlingen verwacht wordt is bijzonder hoog! Daar horen dus bijvoorbeeld ook een goede uitspraak en begrip van moeilijk lees- en luistermateriaal bij. Bekijk eens een vwo-examentekst, dat is niet zomaar een verhaaltje in het Engels...

5. Wat is de uitdaging?

Naast nodig is het ook fijn als je Engels op hoog niveau kan begrijpen en gebruiken. Reken maar dat het je kansen in je toekomstige (universitaire) studie, op de arbeidsmarkt (voor hoger opgeleiden) en ook je privéleven vergroot!

6. Wil je meer weten over Engels in de bovenbouw?

Vraag het aan je enthousiaste docenten!

7. Wat kan je met Engels?

Engelstalige studieboeken zijn vandaag de dag eerder de norm dan de uitzondering en ook zijn er steeds meer gehele hbo- en universitaire studies in het Engels en wordt een goed niveau van Engels verwacht of zelf geëist. Een studieperiode of stage in het buitenland wordt een nog mooiere ervaring als je Engels goed is.

4.3 De vakken: Griekse en Latijnse Taal en Cultuur

Als je in de onderbouw Latijn en Grieks hebt gevolgd en je de school met een gymnasiumdiploma op zak wilt verlaten, dan moet je in ten minste één klassieke taal eindexamen doen. Allebei kan natuurlijk ook!

1. Beschrijving

In de vierde klas ronden we de opbouw van grammaticakennis en woordenschat af en starten we met het bovenbouwprogramma: het lezen van de originele teksten uit de klassieke oudheid, bijv. Van Homerus of Julius Caesar, en met de verdieping van de kennis van de cultuur, geschiedenis, retorica, poëzie, en filosofie van de oudheid. En je leert omgaan met het woordenboek. Het woordenboek mag je bij de toetsen gebruiken, zodra we met het lezen van de oorspronkelijke teksten gestart zijn.

In de vijfde klas vervolgen we het bovenbouwprogramma met de wat moeilijkere auteurs. Omdat je al veel ervaring hebt, zal die stap niet zo groot zijn.

In de zesde klas ben je vooral bezig met de voorbereiding voor het centraal examen. Elk jaar wordt daarvoor een ander thema uitgekozen, dat wordt uitgediept door een selectie uit het werk van een of twee klassieke schrijvers te lezen. Hierbij kun je denken aan de samenzwering van Catilina, de legendarische geschiedenis van Rome, een belangrijke redevoering van Cicero, mythologische verhalen bij Ovidius, een Griekse tragedie, delen uit de Ilias en de Odyssee en de filosofische geschriften van Plato.

2. Beschrijving van de vaardigheden

Voor alle leerjaren geldt dat je de Griekse en Latijnse taal in samenhang met de culturele achtergronden van de tijd bestudeert. Op die manier komen dode talen weer tot leven!

Door Griekse en Latijnse teksten te bestuderen ontwikkel je je analytische vaardigheden sterk; je leert precies te zijn, structuren bloot te leggen, verbanden te ontdekken en teksten te interpreteren. Bovendien worden je redeneer- en doorzettingsvermogen getraind en zal je taalvaardigheid met sprongen vooruitgaan. Of je nu na de KSH een taal gaat studeren, geneeskunde, rechten, natuurkunde, economie of psychologie: van de vaardigheden die je tijdens je gymnasiumopleiding hebt opgedaan pluk je tijdens elke vervolgopleiding - en daarmee de rest van je leven - de vruchten!

3. Bij wie kan ik extra informatie krijgen over dit vak?

Voor meer informatie kun je altijd bij je vakdocent terecht.

4.4 Het vak: Maatschappijleer

In de lessen maatschappijleer leer je hoe onze samenleving in elkaar zit. Je zult zien hoe de macht in onze samenleving verdeeld is, dat wil zeggen welke mensen het voor het zeggen hebben. Ook ga je ontdekken dat er tal van problemen bestaan die opgelost moeten worden.

1. Wat doe je bij dit vak?

Vier onderwerpen staan centraal gedurende het jaar: rechtsstaat, parlementaire democratie, verzorgingsstaat en pluriforme samenleving.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Onderzoekvaardigheden, discussiëren, meningsvorming, argumenteren, presenteren, samenwerken, burgerschap.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Meer zelfstandigheid en er wordt duidelijk naar een eigen mening gevraagd. Er wordt dus een actievere houding van de leerling verwacht.

4. Welke valkuilen zijn er?

Het formuleren van antwoorden; een simpele ja of nee volstaat niet. Ook is de grote hoeveelheid te leren stof mogelijk een valkuil.

5. Wat is de uitdaging?

Vaak is er niet één oplossing voor de maatschappelijke problemen die behandeld worden tijdens de lessen. Het is een uitdaging voor de leerlingen om hun eigen ideeën over maatschappelijke problemen te leren formuleren.

6. Wil je meer weten over maatschappijleer in de bovenbouw?

Wil je meer weten over maatschappijleer, dan kan je contact leggen met een van de maatschappijleerdocenten.

7. Wat kan je met maatschappijleer?

Er wordt door je medeburgers en de politiek (nu en in de toekomst) vaak een beroep op je gedaan (in de vorm van belasting betalen, stemmen, mantelzorgen, wet gehoorzamen, etc.). Door het vak maatschappijleer heb je hierover nagedacht en een mening gevormd.

4.5 Het vak: Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV)

Het vak CKV draait om cultuur en culturele activiteiten. Je bezoekt tentoonstellingen, concerten, theatervoorstellingen of andere activiteiten naar keuze. Daaromheen krijg je op school les. We tekenen, maar maken ook films, we fotograferen en doen nog veel meer.

1. Wat doe je bij CKV?

Je krijgt een introductie in meerdere kunstdisciplines zoals Architectuur, Beeldende kunst, Digitale Media, Dans, Film & Series, Fotografie, Muziek, Theater, Toegepaste kunst, Design, Mode & Lifestyle en ook de begrippen cultuur, cultureel erfgoed, subcultuur en eetcultuur worden besproken.

Je werkt tijdens de les aan doe-opdrachten binnen die disciplines en in eigen tijd doe je meerdere culturele activiteiten (zoals naar de film gaan, een theaterstuk bezoeken, naar een concert gaan, etc.)

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Vooraf jouw creativiteit wordt aangesproken, maar ook wordt van je verwacht dat je jouw eigen smaak weet te onderbouwen.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Er wordt meer theoretische onderbouwing verwacht in je creatieve opdrachten.

4. Welke valkuilen zijn er?

Veel leerlingen vinden het lastig om hun zelfstandige activiteiten in te plannen. Ook is een ervaringsverslag in eigen woorden schrijven best moeilijk.

5. Wat is de uitdaging?

Kunst en cultuur beleef je waarschijnlijk al (bijna) dagelijks! Alleen moet je er nu anders naar leren kijken.

6. Wil je meer weten over CKV in de bovenbouw?

Vraag het aan je vakdocent.

7. Wat kan je met CKV?

Wil je meer zicht op de beroepen waar creativiteit in zit? Kijk eens op <https://www.hbostart.nl/cultuurenkunst/>. Ook deze site is daarvoor interessant: <https://nationaleberoepengids.nl/sector-kunst-cultuur-entertainment>

4.6 Het vak: Lichamelijke Opvoeding

Het (verplichte) vak lichamelijke opvoeding (LO) volg je ook in de bovenbouw. Op de KSH proberen wij leerlingen een zo breed mogelijk sportaanbod te geven. Je gaat de meest uiteenlopende sporten doen om te kijken of er wellicht een sport is die bij jou past!

1. Wat doe je bij dit vak?

Je gaat vooral lekker veel zelf sporten! Een blokuur in de week gaan we verschillende sporten beoefenen. Daarnaast gaan we ook sporten doen die we op school niet kunnen aanbieden. Dit heet sportoriëntatie. Je moet dan denken aan sporten als squash, boksen en skiën.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Het allerbelangrijkste bij dit vak is dat je de motivatie hebt! Je wilt nieuwe sporten ontdekken en lekker samenwerken met je klasgenoten.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Er zijn niet heel veel verschillen met de onderbouw. Het belangrijkste bij de lessen lichamelijke opvoeding is dat je plezier hebt in bewegen. Er zal wel wat meer zelfstandigheid van je verwacht worden. Daarnaast neemt sportoriëntatie een belangrijke rol in.

4. Welke valkuilen zijn er?

Voor het vak lichamelijke opvoeding zijn er weinig valkuilen. Met enthousiasme en de juiste instelling kom je al heel ver.

5. Wat is de uitdaging?

De belangrijkste uitdaging is misschien wel je eigen motivatie. Hiermee bedoelen we je motivatie om beter te worden, samen te leren met en van anderen. Je zal dus niet alleen maar bezig zijn om je te verbeteren in jouw eigen sport.

6. Wil je meer weten over LO in de bovenbouw?

Als je meer informatie over het vak lichamelijke opvoeding wilt, kun je contact opnemen met een van de gymdocenten. Je kan natuurlijk ook een bovenbouwleerling naar zijn/haar ervaringen vragen.

7. Wat kan je met LO?

Wij hopen dat je door de gymlessen op school je hele leven blijft sporten. Sport heeft zoveel voordelen, zowel fysiek als sociaal!

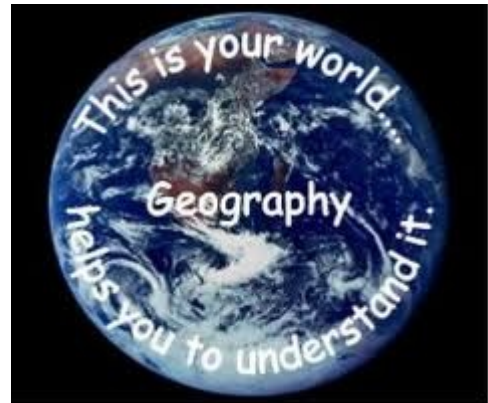
Ben je helemaal gek van sport en wil je ook meer weten over het menselijk lichaam, sportclubs en het zelf regelen in de sport? Lees dan ook even het stukje over BSM!

5. De keuzevakken

5.1 Het vak: Aardrijkskunde

Bij het vak aardrijkskunde leer je geografisch naar de wereld te kijken. Je kijkt naar de verbanden en relaties vanuit verschillende dimensies. Daarnaast krijg je een breder wereldbeeld en wordt je algemene kennis vergroot. Je verdiept je in lokale, regionale en nationale gebieden vanuit een wereldwijd perspectief, tot in de verste uithoeken van de wereld.

1. Wat doe je bij dit vak?

Je leert de wereld beter te begrijpen. Dit doe je door verschillende geografische onderwerpen toe te passen op verschillende gebieden in de wereld. Na je examen kun je met een goede onderbouwing beschrijven en verklaren wat er in de wereld gebeurt, of zelfs wat er in de toekomst gaat gebeuren!

In de bovenbouw van het vwo ga je je verdiepen in de volgende examenonderwerpen: globalisering en welvaartsverschillen, duurzaamheid en klimaatverandering, de vorming en verandering van het aardoppervlak, Amerikaanse wereldsteden, leven met water in Nederland, ruimteconcurrentie in Nederlandse steden en tot slot verkennen we de kenmerken van het continent Zuid-Amerika.

Kortom, een heel divers aanbod van onderwerpen binnen zowel sociale als fysische geografie en planologie. Je leert zo goed onderbouwde verklaringen met argumenten te geven voor en verbanden te herkennen bij de processen die in onze wereld gaande zijn.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Bij aardrijkskunde leer je hoe je een geografisch onderzoek opzet en uitvoert. Soms doe je het onderzoek individueel, maar soms ook samenwerkend in een team. Er wordt een stap gemaakt van de theorie in het boek naar de praktijk in de werkelijkheid en je gebruikt in het onderzoeken de vragen en hypothesen die je zelf gaat opstellen.

Natuurlijk leer je ook hoe je op de juiste wijze de verslaglegging uitvoert. Ben jij bereid om de vaardigheden te verwerven die jou een analytische en onderzoekende wereldburger maken op het gebied van zeer uiteenlopende en wereldwijde processen?

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

In de bovenbouw ga je kenmerken van een gebied meer verklaren en de theorie toepassen. Ook ga je je verder verdiepen in de verbanden tussen gebieden, mensen en processen. In de bovenbouw krijg je in de les een grotere verantwoordelijkheid en wordt je inbreng groter. Je gaat onderzoekend werken en bent nieuwsgierig naar de uitkomsten. Ook leer je hoe je kritisch en vanuit verschillende invalshoeken naar geografische vraagstukken kunt kijken. Wat gebeurt er in de wereld en waarom daar? En wat bepaalt hoe je daar tegenaan kijkt? Soms wordt er vakoverstijgend gewerkt.

4. Welke valkuilen zijn er?

Onderschatting kan een valkuil zijn. Het integreren van je eigen kennis in de geografische denkwijze en de leerstof vergt oefening en bestaat niet alleen uit leerwerk. Omdat aardrijkskunde een brede kijk geeft op de wereld, lijkt het misschien een vrijblijvend vak. Maar ook in de stof van aardrijkskunde zijn er wetmatigheden, algemene regels en is er een duidelijke structuur van kijken naar de wereld met een geografische bril. Ben je bereid om je wereldbeeld te verbreden en, als dat nodig is, bij te stellen?

5. Wat is de uitdaging?

Bij aardrijkskunde kan vaak en veel gebruikt gemaakt worden van actuele onderwerpen die zich dagelijks afspelen in de wereld. Het zorgt voor afwisselende leerstof die aansluit bij de wereld van het verleden, heden en de toekomst. Daarnaast krijg je voorbereidende training in academische vaardigheden die straks ook tijdens je vervolgstudie heel nuttig zijn. Met aardrijkskunde kun je zo een voorsprong nemen als je wil gaan studeren op een universiteit, maar daar moet je natuurlijk wel wat voor doen.

6. Wil je meer weten over aardrijkskunde in bovenbouw?

Vraag het aan je vakdocent.

7. Wat kan je met aardrijkskunde?

Aardrijkskunde leert je de wereld beter begrijpen vanuit verschillende invalshoeken. Dit is breed toepasbaar bij verschillende studierichtingen. Dan valt te denken aan: Internationale (Business) Studies, Economie, Maatschappijstudies, Politicologie, Klimaat- en Duurzaamheidsstudies, Architectuur, Planologie en Sociale Geografie. Ook komt aardrijkskunde goed van pas als je later wil werken bij (buitenlandse) internationale bedrijven, als journalist, in het onderwijs of als beleidsmaker bij de Nederlandse overheid.

5.2 Het vak: Biologie

Bij biologie bestudeer je alles wat leeft en alles wat van invloed is op levende wezens (organismen). Ook vinden biologen het interessant om overblijfselen van uitgestorven organismen te onderzoeken die miljoenen jaren geleden hebben geleefd. Je ziet biologie overal om je heen: de werking van je eigen lichaam, het groeien van planten en dieren, ziektes, gedrag van dieren, etc. Bovendien is biologische kennis erg belangrijk bij het oplossen van allerlei maatschappelijke vraagstukken. Denk bijvoorbeeld aan klimaatverandering, gezond eten, vaccinaties, orgaandonatie en transplantatie, euthanasie, abortus, duurzame landbouw, het gebruik van stamcellen en genetisch gemodificeerde organismen.

1. Wat doe je bij dit vak?

Afweer, voeding en vertering, gedrag, erfelijkheid, DNA, voortplanting, dieren (met name de mens) en planten, milieu en duurzaamheid, evolutie, zenuwstelsel, bloedsomloop, gaswisseling, genetische modificatie, experimenteren.

2. Beschrijving/benoeming van de vaardigheden

Toepassen van de biologische concepten in andere contexten, begrijpend lezen van grote stukken tekst en afbeeldingen, aanleren van experimentele vaardigheden, samenwerken, (schriftelijk) presenteren, aanleren van oplosstrategieën voor opdrachten bedenken.

3. De verschillen met de onderbouw

Moeilijker en abstracter, meer leerstof en opdrachten per les, hoger tempo, hogere mate van gevraagde zelfstandigheid, de theorie wordt veel meer in verband gebracht met de praktijk (beroepen en moderne toepassingen).

4. De valkuilen

Begrijpend lezen van grote stukken tekst, het leggen van meerdere verbanden en het toepassen van de theorie, goede formulering van antwoorden, uiteenlopende onderwerpen die ook soms niet bij je interesse passen, de scheikunde in de biologie.

5. Wat is de uitdaging?

Biologie is een zeer breed en interessant vakgebied. Veel discussies in de huidige maatschappij hebben een biologisch component. Ook draagt de biologie voor een belangrijk deel bij aan de moderne technologische vooruitgang.

6. Wil je meer weten over biologie in de bovenbouw?

Vraag het aan je vakdocent.

7. Wat kan je met biologie?

De volgende studierichtingen bieden je mogelijkheden: biologie, biomedische wetenschappen, (dier)geneeskunde, psychobiologie, gezondheidswetenschappen, gezondheid en leven, life science & technology, bio-informatica, biofarmaceutische wetenschappen, moleculair science & technology, tandheelkunde, bewegingswetenschappen, pedagogische wetenschappen.

5.3 Het vak: Drama

Hou je van acteren? Wil je jezelf graag kunnen presenteren voor een publiek? Ben je creatief en expressief? Dan is het een goed idee om het vak Drama te kiezen. Je leert in de lessen acteren in verschillende speelstijlen, van realistisch spel (film acteren) tot heel groot spel (fysiek theater). Je maakt kennis met verschillende theatergenres en stromingen. In de lessen wordt er vanuit improvisatie maar ook met toneelteksten gewerkt. Hoe speel je een personage? Hoe zet je emoties in binnen spel? Hoe gebruik je ruimte? Je leert hoe je scènes kunt vormgeven en presenteren voor publiek. Daarnaast staan samenwerken en het geven en ontvangen van feedback centraal. Leerlingen die vwo doen leren naast zelf spelen ook een artistiek concept bedenken, een toneeltekst schrijven en regisseren. Naast de praktijklessen Drama, waarin je leert theatermaken, gaan we een paar keer samen naar professionele voorstellingen kijken in het theater. In klas 5 en 6 vwo krijg je naast de theaterlessen ook theorielessen Kunst Algemeen, daarin leer je hoe je kunstwerken analyseert en kunt plaatsen in de tijd.

1. Wat doe je bij dit vak?

Bij dit vak ben je vooral veel aan het acteren. Je speelt zelf maar kijkt ook naar anderen. Basisvaardigheden zijn samenspel, concentratie, speldurf en spelplezier. Je leert door verschillende oefeningen toneel te spelen in verschillende stijlen. In maakopdrachten past je dit toe op scènes die je zelf maakten past dit toe op scènes die je zelf maakt. Hierdoor krijg je inzicht in theatermaken en leer je reflecteren. De praktijktoetsen bij Drama zijn spelopdrachten. Je wordt daarbij bijvoorbeeld beoordeeld op tekstbehandeling, fysiek spel, emotie, ruimtegebruik of samenspel. Je sluit het praktijkgedeelte van het vak Drama af met een voorstelling die je samen met je examenklas speelt en opvoert voor publiek.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Jij kan je goed verplaatsen in iemand anders en kan dit vertalen naar theater door verschillende rollen te spelen. Je bent creatief en expressief. Als je een opdracht krijgt durf je te improviseren en te experimenteren. Je haalt er plezier uit om met eigen inbreng te komen in een les. Je bent iemand die niet alleen maar met de neus in de boeken wil zitten, jij gaat graag fysiek aan de slag en houdt ervan om samen te werken en te presenteren. Daarnaast is het essentieel dat je interesse in theater en andere kunst disciplines hebt. Goed kunnen kijken en luisteren zijn noodzakelijk bij dit vak.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Iedereen kan Drama kiezen in de bovenbouw. Drama kiezen is voor leerlingen vaak een logisch vervolg op de theaterklas (onderbouw), maar je kunt ook drama kiezen als je in de onderbouw niet in de theaterklas zat. Alle leerlingen zijn welkom en is het zeker niet noodzakelijk dat je in de theaterklas hebt gezeten. De groep is meestal een combinatie van leerlingen met ervaring en leerlingen die voor het eerst toneelspelen. Een verschil met de onderbouw is dat naast de praktijklessen Drama je ook lessen in Kunst Algemeen (KUA) krijgt, samen met de leerlingen die Muziek als examenvak kiezen. Bij KUA gaan we inhoudelijk in op de geschiedenis van de kunst disciplines theater, dans,

muziek, beeldend en film. Alle leerlingen die examen doen in een kunstvak maken een afsluitend CE Kunst Algemeen.

4. Welke valkuilen zijn er?

Het vak kan soms spannend zijn, want je moet jezelf wel presenteren aan je klasgenoten en op gegeven moment ook aan een publiek buiten het klaslokaal. Maar er wordt altijd een veilige situatie in de klas gecreëerd waardoor iedereen de ruimte krijgt om zich op zijn eigen niveau te ontwikkelen. Het is wel belangrijk dat je plezier hebt in toneelspelen en durft te spelen.

5. wat is de uitdaging?

Je kunt jezelf niet even afzonderen en wegdromen achter in de klas zoals bij sommige andere vakken: je bent altijd actief bezig bij Drama. De uitdaging bij het vak is dat je jezelf mag laten zien en je creativiteit kunt ontwikkelen. Drama is een vak waarbij jouw persoonlijkheid ook belangrijk is! Het gaat erom dat jij jezelf ontwikkelt als toneelspeler en theatermaker. De uitdaging is dat je durft om jezelf te tonen en erin slaagt om een eigen visie op theater en kunst te ontwikkelen.

6. Wil je meer weten over drama in de bovenbouw?

Je kunt bij je docent Drama en docent Kunst Algemeen informatie krijgen over het vak.

7. Wat kan je met drama?

Bij Drama leer je dingen die je bij geen enkel ander vak op school leert en die wel ontzettend belangrijk zijn voor heel veel beroepen. Je leert jezelf presenteren, je leert hoe je de aandacht van toeschouwers kunt vasthouden, je leert hoe je overtuigend overkomt en hoe je jezelf kunt uitdrukken op verschillende manieren in stem en beweging. Bij het vak Drama werk je aan je expressie, maar je leert ook improviseren, out-of-the-box denken en samenwerken. Dit vak kan bijdragen aan je zelfvertrouwen en geeft je de ru

5.4 Het vak: Muziek

Hou je van muziek maken? Ben je creatief en expressief of wil je dat leren? Dan is het een goed idee om muziek te kiezen. Ook als je toekomstige baan of studie niet direct met musiceren te maken heeft, kan het toch verstandig zijn om dit vak te kiezen.

1. Wat doe je bij dit vak?

Het vak muziek draait vooral om muziek maken. Je bent veel praktisch bezig op een instrument of met je stem, waarbij je eigen niveau het startpunt is voor je ontwikkeling. In de praktijklessen wordt een koppeling gemaakt met de theorie zodat je die spelenderwijs leert toepassen.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Als je het vak muziek kiest is het belangrijk dat je er gemotiveerd voor bent. In de lessen werk je aan muzikale vaardigheden: het ontwikkelen van je instrumentale spel en of zang, het componeren van eigen muziek en het interpreteren van covers, samenspel en uitvoeren, verbanden leggen tussen muziek en andere disciplines, en het ontwikkelen van je eigen muziekstijl. Vakoverstijgende vaardigheden die je ontwikkelt: samenwerken, creëren, uitdrukken, presenteren, problemen oplossen, divergent denken, verbanden leggen, hoofd- en bijzaken onderscheiden, focussen, reflecteren, toegewijd werken en doorzetten.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Het grootste verschil met de onderbouw is dat je zelf veel invloed uit kunt oefenen op de praktijk. In de onderbouw heb je met veel verschillende instrumenten kennisgemaakt, in de bovenbouw kies je zelf op welk instrument (of je stem) je wilt ontwikkelen en word je niet meer verplicht om een opdracht op een bepaald instrument te doen. Jouw ontwikkeling als musicus staat centraal en wat betreft de praktijk doet iedereen dat op z'n eigen niveau. Naast de praktijkuren muziek volg je kunst (algemeen): cultuurgeschiedenis aan de hand van kunstuitingen uit verschillende disciplines (muziek, dans, theater, beeldend, film).

4. Welke valkuilen zijn er?

Sommige leerlingen vinden het spannend om te presenteren voor de klas. Hierin word je goed begeleid en er wordt altijd een veilige situatie gecreëerd. Ook wordt wel eens gedacht dat je al heel veel moet kunnen (bijv. een instrument bespelen) om het vak te kiezen. Dit is niet nodig, iedereen musiceert op z'n eigen niveau. Als je al muziekles hebt gehad kan je dit goed inzetten maar het is niet noodzakelijk om het te kiezen.

5. Wat is de uitdaging?

De uitdaging bij het vak is dat je jezelf mag laten zien en je creativiteit kunt ontwikkelen. Muziek is een vak waarbij je persoonlijkheid ook belangrijk is! Het gaat erom dat jij jezelf ontwikkelt als musicus. Je bent ook veel fysiek bezig in de lessen en niet alleen in je hoofd. Het vormgeven van emoties en leren improviseren zorgen ervoor dat je weet hoe je overtuigend je muziek kunt overbrengen aan een publiek. Uiteindelijk verzorg je met je klas een eindexamenconcert.

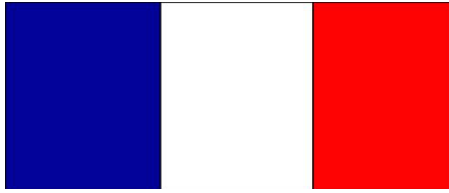
6. Wil je meer weten over muziek in de bovenbouw?

Als je meer informatie over het bovenbouw vak muziek wilt kun je contact opnemen met je vakdocent. Ook als je hierover twijfelt ben je van harte welkom en kunnen we jouw twijfel bespreken.

7. Wat kan je met muziek?

Bij muziek leer je dingen die je bij geen enkel ander vak op school leert en die wel ontzettend belangrijk zijn voor heel veel beroepen, ook als ze niet direct met dit vak te maken hebben. Bij muziek leer je jezelf presenteren, je leert hoe je overtuigend overkomt en hoe je jezelf kunt uitdrukken op verschillende manieren. Bij het vak muziek werk je aan expressie, maar je leert ook improviseren, out-of-the-box denken en samenwerken. Dit vak kan bijdragen aan je zelfvertrouwen en geeft je de ruimte om je persoonlijkheid, talent en creativiteit te ontplooien. Heb je ambities om na de middelbare school een kunstzinnige, culturele, creatieve opleiding te volgen, dan helpt het vak muziek je bij de voorbereiding voor je toelating voor de vervolgopleiding.

5.5 Het vak: Frans

De lessen zijn meer gericht op de vaardigheden waarmee leerlingen goed voorbereid worden op het school- en eindexamen Frans. Daarbij komen spreken, schrijven, luisteren en lezen ruim aan bod.

1. Wat doe je bij dit vak?

We houden ons bezig met spreken, luisteren, schrijven maar vooral lezen in het Frans. Grammatica wordt voor deze vaardigheden steeds weer herhaald en uiteraard waar nodig aangevuld.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Vaardigheden die aan bod komen zijn: leesvaardigheid-gespreksvaardigheid-luistervaardigheid-schrijfvaardigheid
Leesvaardigheid staat daarbij centraal, omdat het examen slechts uit lezen bestaat.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

De bovenbouw is uiteraard moeilijker. Er is meer leerstof per toets en de nadruk ligt nog meer op de vaardigheden. Plannen is meer en meer noodzakelijk.

4. Welke valkuilen zijn er?

Je moet beter leren plannen en organiseren. Je moet meer leerstof per toets opnemen en leren zelfstandig te studeren. Frans is een mooie taal.

5. Wat is de uitdaging?

Goed Frans leren lezen en zelfstandig kunnen verklaren voor je eindexamen. Een goede planning is hierbij een grote uitdaging. Je kunt het Franse Delf-programma erbij kiezen. Met het uiteindelijk B2-diploma mag je in Frankrijk een studie volgen (zoals geneeskunde en veel andere studies).

6. Wil je meer weten over Frans in de bovenbouw?

Voor vragen over Frans in de bovenbouw kan je terecht bij je vakdocent.

7. Wat kan je met Frans?

Met het vak Frans op je diploma heb je straks meer kans om werk te vinden bij bedrijven die handeldrijven met Frankrijk, of in het toerisme.
Je kan ook, met wat je hebt geleerd met het vak Frans, in een Franstalig land verder gaan studeren of werken.

5.6 Het vak: Spaans

Het vak Spaans op het vwo is net als Duits en Frans een uitgebreide kennismaking met de Spaanse taal en cultuur. Binnen drie jaar behandelen we de meest voorkomende, dagelijkse situaties: van het bestellen in een restaurant tot het voeren van een discussie over een actueel, maatschappelijk onderwerp. Ook besteden we aandacht aan de Spaanstalige literatuur en lezen we fragmenten van bekende werken, zoals de Don Quijote. Gelukkig is er ook tijd voor het bereiden en proeven van tapas of het leren salsa dansen.

1. Wat doe je bij dit vak?

Alles wat je nodig hebt om jezelf te redden in een Spaanstalig land met daarbij de nadruk op Spaanstalige literatuur en extra aandacht voor leesvaardigheid.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Alle vaardigheden komen aan bod: spreken, schrijven, lezen en luisteren.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Je leert de taal nu in het tempo van de bovenbouw. Dat betekent dat je al vrij snel grote toetsen krijgt waarvoor je veel woorden en grammatica in een keer moet leren.

4. Welke valkuilen zijn er?

Denk niet dat Spaans een pretvak is waar je weinig voor hoeft te doen. Net als bij de andere talen werken we toe naar het eindexamen.

5. Wat is de uitdaging?

Goed Spaans leren spreken! Het duurt even voordat je het aandurft om echt Spaans te spreken. Maar als het lukt, dan geeft dat een enorme kick! Op vakantie, een studiereis of tijdens een toekomstige baan.

6. Wil je meer weten over Spaans in de bovenbouw?

Ben je nieuwsgierig geworden? Je kunt vragen stellen aan je vakdocent.

7. Wat kan je met Spaans?

Het vak Spaans komt in het academisch onderwijs vaak aan bod bij internationale studies, van management tot cultuurstudies. Je kunt natuurlijk ook je minor of een stage in Spanje volgen!

5.7 Het vak: Geschiedenis

1. Wat doe je bij dit vak?

Het eindexamen geschiedenis gaat over de hele geschiedenis, van prehistorie tot nu. Daarnaast zijn er vier verplichte onderwerpen waar we ons extra in gaan verdiepen. Die onderwerpen zijn *Steden en burgers in de lage Landen 1050-1700*, *Verlichting 1650-1900*, *China 1842-2001* en *Duitsland in Europa 1918-1991*. Deze onderwerpen behandelen we in de bovenbouw allemaal uitgebreid. Je krijgt in de vierde en vijfde klas voornamelijk thematisch les, dus we verkennen aan de hand van vier thema's steeds de hele geschiedenis. In de zesde klas focussen we vooral op de verplichte thema's en herhalen we zoveel mogelijk de onderwerpen die in de vierde en vijfde klas zijn behandeld.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

In de bovenbouw zijn bronneninterpretatie en tekstverklaring de belangrijkste vaardigheden. Daarnaast moet je goed je eigen antwoorden kunnen beargumenteren.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

In de onderbouw krijg je per tijdvak les. In de bovenbouw wordt van je verwacht dat je tussen verschillende tijden kan wisselen. Daarnaast moet je jouw opgebouwde kennis meteen kunnen toepassen. Het tempo ligt door de hoeveelheid stof hoger dan in de onderbouw.

4. Welke valkuilen zijn er?

Bij geschiedenis krijg je een grote hoeveelheid stof te verwerken. Veel meer dan in de onderbouw. De grootste valkuil is dan ook te laat beginnen met leren of de stof niet bijhouden tijdens de lessen.

5. Wat is de uitdaging?

De vele bronnenvragen en begrijpend lezen vormen een uitdaging.

6. Wil je meer weten over geschiedenis in de bovenbouw?

Alle geschiedenisdocenten kunnen je meer vertellen over het vak.

7. Wat kan je met geschiedenis?

Bij geschiedenis leer je niet alleen de wereld om je heen begrijpen, maar daar ook kritisch naar kijken en er een eigen mening over formuleren. Daarom is het vak zeer nuttig voor opleidingen waar je geacht wordt jezelf breed te ontwikkelen, zoals politicologie, journalistiek, geschiedenis, rechten, bestuurskunde, talenstudies en mediastudies.

5.8 Het vak: Maatschappijwetenschappen (MAW)

Het vak maatschappijwetenschappen (MAW) is een vak, waarin je leert om te begrijpen hoe de samenleving in elkaar zit en om hier kritisch naar te kijken. Het geeft je een goede basis voor studies zoals rechten, psychologie, bestuurskunde, internationale relaties, politicologie en economische en managementstudies.

Overall waar mensen met elkaar samenleven (gezin, klas, sportclub, stad, land, wereldgemeenschap, enz.), wordt er samengewerkt en doen zich problemen voor. Het vak maatschappijwetenschappen onderzoekt dit. Zo gaan de lessen, opdrachten en examens over heel veel verschillende actuele onderwerpen, zoals bijvoorbeeld: de oorlog in Oekraïne; toenemende spanningen in de maatschappij (bijv. door polarisatie, migratie, en robotisering) en internationaal; armoede (zowel in Nederland als in andere landen); de culturele, economische en politieke gevolgen van globalisering; maatschappelijke ontwikkelingen zoals individualisering en ontkerkelijking en de transitie naar een duurzame en inclusieve samenleving.

In het eindexamen van vorig jaar ging het over zaken zoals: alcoholgebruik bij studentenverenigingen, het gebruik van self-tracking devices (zoals het meten van je slaap); populariteit van K-pop, het vredesproces in Colombia, economische onderontwikkeling in Afrika, onvrede over de EU en spanningen tussen nationaal en internationaal recht.

1. Wat doe je bij dit vak?

Bij ieder onderwerp dat bestudeerd gaat worden, komen een aantal belangrijke begrippen langs, zoals macht, cultuur, globalisering, identiteit, conflict en sociale samenhang. Je leert wat ze precies betekenen, hoe je ze kunt inzetten om een onderwerp te bestuderen en wat het verband is met maatschappelijke ontwikkelingen. Deze begrippen worden door veel mensen gebruikt in bijvoorbeeld: de media, politiek, politie en in veel vervolgoopleidingen.

Belangrijke onderwerpen bij Maatschappijwetenschappen

Wat zijn de oorzaken en oplossingen van (burger) oorlogen?	Wie heeft er macht en invloed in onze samenleving en waarom zij wel en anderen niet?	Sociale ongelijkheid in de wereld: wat zijn de oorzaken en gevolgen?	De steeds grotere rol die (sociale) media in ons leven gaan spelen.	Wat zijn de gevolgen van globalisering voor jou en de Nederlandse maatschappij?	Wat zijn de gevolgen van migratie voor buurten en samenlevingen?
Waarom worden we, wie we worden? Bijv. de een houdt van nieuwe kleding en de andere wil het milieu redden met tweedehands kleding; de een wil influencers volgen en de ander leest liever een boek.					

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Naast het leren analyseren van maatschappelijke ontwikkelingen, leer je in de lessen hoe je informatie kunt verzamelen, het analyseren van data en informatie; zelf en in een groepje onderzoek doen en presenteren wat je hebt geleerd. Het maakt het vak heel levendig en activeert jou in je denken en doen.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Naast het leren analyseren van maatschappelijke ontwikkelingen, leer je in de lessen hoe je informatie kunt verzamelen, het analyseren van data en informatie; zelf en in een groepje onderzoek doen en presenteren wat je hebt geleerd. Het maakt het vak heel levendig en activeert jou in je denken en doen

4. Welke valkuilen zijn er?

De belangrijkste is, dat we soms denken het antwoord te weten op een vraag, maar dat we vergeten om wat we hebben geleerd ook te gebruiken in ons antwoord. Het gaat er bij MAW uiteindelijk om, dat je, met behulp van informatie uit een bron, een antwoord geeft, waaruit blijkt dat je de geleerde begrippen/toets stof goed kunt toepassen. Dit is een vaardigheid, die ook bij toekomstige universitaire opleidingen erg belangrijk is.

5. Wat is de uitdaging?

De maatschappij om ons heen blijft snel veranderen. Wie had 5 jaar geleden verwacht, dat een virus de hele wereld plat zou leggen en dat we weer een oorlog in Europe zouden hebben. De verandering van de samenleving en de impact die al die veranderingen op ons hebben is, wat we bestuderen. Soms komen daar gevoelige onderwerpen ter sprake, maar door een wetenschappelijke houding aan te nemen, kunnen we deze veranderingen en onderwerpen veel beter verklaren en begrijpen.

6. Wil je meer weten over Maatschappijwetenschappen in de bovenbouw?

Vraag het aan je vakdocent.

7. Wat heb je aan Maatschappijwetenschappen?

Maatschappijwetenschappen helpt je bij een goede voorbereiding op verschillende universitaire opleidingen zoals: Psychologie; Rechten/criminologie; Economie/Bedrijfskunde; Managementstudies
Politologie/bestuurskunde; Internationale relaties/business;
Communicatiewetenschappen.

5.9 Het vak: Filosofie

Durf jij te twifelen? En vind je eigenlijk alles interessant — van wetenschap tot kunst, van techniek tot de mens zelf? Dan zit je goed bij filosofie.

Je stelt er vragen die anderen misschien vanzelfsprekend vinden: Waarom is iets ‘waar’? Hebben we een vrije wil? En wat maakt een goed leven? Is je nieuwsgierig bent naar zulke vragen, is filosofie iets voor jou!

1. Wat doe je bij je vak?

Je onderzoekt grote vragen en leert kritisch nadenken over je eigen standpunten én die van anderen. Je oefent met discussiëren, argumenteren, debatteren en helder schrijven.

Bij filosofie:

- Kijk je verder – van oude Grieken tot moderne denkers: je ontdekt ideeën die nog steeds ons dagelijks leven beïnvloeden.
- Onderzoek je argumenten en herken je drogredenen.
- Train je jouw denken over actuele kwesties in debatten en socratische gesprekken.
- Reflecteer je op jezelf – Waar sta ik voor? Hoe verhoud ik me tot anderen?

Filosofie is een examenvak met vijf domeinen: ethiek, antropologie, kennisleer, wetenschapsfilosofie en filosofische vaardigheden. Het examenthema verandert daarnaast elke vier jaar — dat houdt het vak actueel en levendig.

Praktische opdrachten gaan over hedendaagse kwesties zoals technologie, rechtvaardigheid en identiteit. Zo geef je bijvoorbeeld vanuit ethische theorieën de schoolleiding advies over het gebruik van AI op school. Bij wetenschapsfilosofie interview je een wetenschapper uit het vakgebied waarin jij je profielwerkstuk (PWS) schrijft.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Je bent nieuwsgierig en breed geïnteresseerd. Je wilt verbanden leggen tussen verschillende vakgebieden en leren hoe kennis en waarden elkaar beïnvloeden.

Je leert:

- creatief en kritisch denken;
- helder redeneren en overtuigend argumenteren;
- goed luisteren en vragen stellen;
- essays schrijven en debatteren.

Filosofie is dus niet alleen iets voor denkers, maar ook voor doeners die zich graag uitspreken en willen begrijpen wat er achter de oppervlakte schuilgaat.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

In de onderbouw ligt de nadruk op zelf nadenken, debatteren en praktische opdrachten.

In de bovenbouw verdiep je je in de ideeën van beroemde denkers – van Plato tot hedendaagse filosofen – en pas je hun theorieën toe op actuele thema's zoals AI, duurzaamheid of rechtvaardigheid.

4. Welke valkuilen zijn er?

Filosofie is niet voor wie alles al zeker weet, openstaan voor twijfel hoort bij goed filosoferen — het is voor wie durft te vragen, wie het spannend vindt om buiten de lijnen te denken.

Wie filosofie kiest, kiest voor openheid, verdieping en vrijheid van denken.

5. Wat is de uitdaging?

De uitdaging van filosofie is durven twijfelen aan wat je vanzelfsprekend vindt.

Je leert:

- jouw gedachten helder onder woorden te brengen;
- complexe vragen stap voor stap te onderzoeken;
- verschillende perspectieven serieus te nemen.

6. Wil je meer weten over filosofie in de bovenbouw?

Vraag het aan je docent filosofie, of praat met leerlingen die het vak al volgen.

Zij kunnen je vertellen hoe inspirerend het is om tijdens schooltijd over grote vragen te mogen nadenken — en er ook iets mee te doen.

7. Wat heb je aan filosofie?

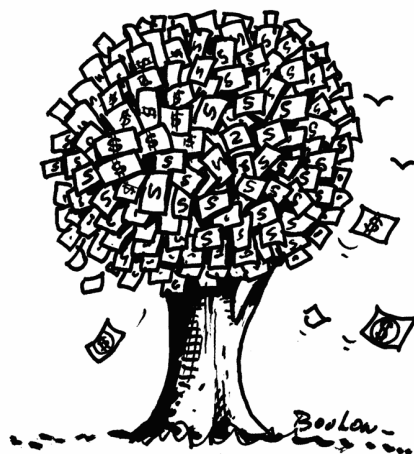
Filosofie maakt je sterker in elk vak en in elke studie. Of je nu later iets met recht, journalistiek, psychologie, geneeskunde, kunst, techniek of economie gaat doen — kritisch denken en goed argumenteren zijn overal onmisbaar.

Filosofie helpt je beter denken, beter spreken en beter schrijven. Je leert genuanceerd redeneren, complexe kwesties doorgronden en verschillende standpunten wegen. In veel universitaire opleidingen is wetenschapsfilosofie zelfs een verplicht onderdeel. Wie helder kan denken en goed kan argumenteren, staat overal sterker — op school, in je studie en in het leven.

Filosofie helpt je bovendien bij je andere vakken, bij debatten en bij je profielwerkstuk. Je leert de juiste vragen stellen, verbanden zien en jouw eigen stem ontwikkelen. Met filosofie vergroot je je vermogen om complexe maatschappelijke thema's te begrijpen — van ethiek in technologie tot identiteit, politiek en duurzaamheid. En juist die vaardigheid maakt het verschil in vervolgstudie én in het dagelijks leven.

5.10 Het vak: Economie

Hoe stuur jij je leven om meer welzijn of geluk te bereiken met minder middelen als tijd, energie en aandacht? Lukt dit jou zelf of heb je daarbij soms de helpende of zelfs dwingende hand van iemand anders nodig? Economie gaat over verstandig kiezen en samenwerken om zo meer met minder te krijgen. Moeten we als samenleving hierin vrij spel krijgen of is het raadzaam dat de overheid een handje helpt en hier en daar wat bijstuurt?

1. Wat doe je bij dit vak?

Een jaar extra in het buitenland studeren of nu meteen aan het werk? Een belastingverhoging of een paar jaar een groter overheidstekort? Kiezen supermarkten voor een prijzenoorlog of laten ze de prijzen met rust? Moeten de banken genationaliseerd worden of moeten ze failliet kunnen gaan? Een minimumprijs instellen of met een melksubsidie werken? Aandelen kopen of juist obligaties? Gaan we voor een vlaktaks of schrappen we de aftrekposten? Daalt de prijs van aardolie door het grote aanbod of door de komst van duurzame energiebronnen?

Het gaat bij economie voortdurend om het maken van keuzes. We kijken naar keuzes binnen gezinnen, bij bedrijven en bij de overheid. Daarnaast kijken we naar de verschillende oorzaken voor prijsveranderingen en de gevolgen die daaruit voortvloeien.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Kritisch lezen van teksten, grafieken en tabellen en daaruit de juiste informatie selecteren. Eenvoudige rekenvaardigheden zoals procentsommen en het oplossen van eenvoudige vergelijkingen. In verschillende situaties dezelfde processen en wetmatigheden herkennen.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Je moet je vaak inleven in een ondernemer, minister, werknemer en consument. Er zijn meer inzichtvragen, dus het uit je hoofd leren van antwoorden werkt niet. We vergelijken de theorie vaker met de praktijk. We gaan sneller door de stof en toetsen gaan over meer stof.

4. Welke valkuilen zijn er?

Niet geïnteresseerd zijn in de wereld om je heen. Nooit naar het journaal of in een krant kijken. De concepten pas proberen te snappen op de avond vóór de toets. Niet goed lezen van de vragen en de inleidende verhaaltjes.

5. Wat is de uitdaging?

Door een economische bril naar de wereld om je heen leren kijken. Economische problemen vanuit verschillende gezichtspunten benaderen. Denk daarbij aan het perspectief van consumenten, producenten, burgers en overheid.

6. Wil je meer weten over economie in de bovenbouw?

Vraag het gerust aan je vakdocenten economie. Extra informatie kun je vragen bij de docenten van de derde klassen en leerlingen in vijfde en zesde klas.

7. Wat kan je met economie?

Het vak sluit goed aan op studies als economie, bedrijfskunde, bestuurskunde, sociologie en politicologie.

5.11 Het vak: Bedrijfseconomie

Bij bedrijfseconomie leren leerlingen om vanuit een ondernemersperspectief zaken te benaderen, te analyseren en te beoordelen.

1. Wat doe je bij dit vak?

Bij dit vak zit je vaak op de stoel van een ondernemer of iemand uit het management van een bedrijf. Het functioneren van organisaties en het maken van keuzes op basis van financiële gegevens staan centraal. We besteden aandacht aan je persoonlijk financieel bewustzijn en financiële vaardigheden, zoals het kopen van een huis, zodat je op een verantwoorde manier leert handelen voor jezelf en voor organisaties waarin je later actief zult zijn, ook als het gaat om je eigen onderneming.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Essentiële vaardigheden op belangrijke bedrijfseconomische en organisatorische vakgebieden. In het algemeen ook vaardigheden als begrijpend lezen, rekenen, het aanleren van oplosstrategieën voor opdrachten, toepassen van kennis in een andere context, het lezen en begrijpen van grafieken en tabellen.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Het vak wordt niet gegeven in de onderbouw.

4. Welke valkuilen zijn er?

Op het eerste oog eenvoudige begrippen worden door onderschatting makkelijk door elkaar gehaald. Verder ligt door gedetailleerde informatie in opgaven onzorgvuldigheid op de loer.

5. Wat is de uitdaging?

Er wordt veel rekenkundig inzicht gevraagd. Verder zijn leesvaardigheden erg belangrijk. Je moet in staat zijn de stof te kunnen toepassen op tabellen, grafieken, modellen en grote stukken tekst.

6. Wil je meer weten over bedrijfseconomie in de bovenbouw?

Vraag het aan je vakdocent.

7. Wat kan je met bedrijfseconomie?

Je kunt verder studeren in de richtingen accounting, financiering, management en marketing.

"No, your management style is fine. It's your mismanagement style that worries me."

5.12 Het vak: Wiskunde A

Wiskunde A is nodig bij vervolgoopleidingen waar wiskunde een hulpmiddel is. Voor exacte studies is het niet genoeg. Daar heb je wiskunde B voor nodig.

In wiskunde A zit veel statistiek en kansrekening. Ook moet je met functies, grafieken en formules werken. Daarbij mag veel met de grafische rekenmachine gedaan worden. Je hoeft minder algebraïsch te kunnen dan bij wiskunde B.

1. Wat doe je bij dit vak?

Statistiek: veel tabellen lezen en het kunnen toepassen van de informatie.

Formules kunnen gebruiken staat ook centraal.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Uitrekenen van kansen, tabellen kunnen lezen en procenten berekenen.

Dus er komt veel rekenvaardigheid bij kijken.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Het grote verschil met de onderbouw is dat je veel zelfstandiger door een hoofdstuk gaat. Wiskunde A bevat veel onderwerpen die bij het begin beginnen. In de onderbouw heb je nog niet zoveel wiskunde gehad waarop doorgedaan wordt.

4. Welke valkuilen zijn er?

Gemakzucht; nonchalance wordt afgestraft.

Veel zelfwerkzaamheid is vereist.

5. Wat is de uitdaging?

Misschien wel je zelfwerkzaamheid ontwikkelen en zo je gemakzucht opzijzetten en overwinnen.

6. Wil je meer weten over wiskunde A in de bovenbouw?

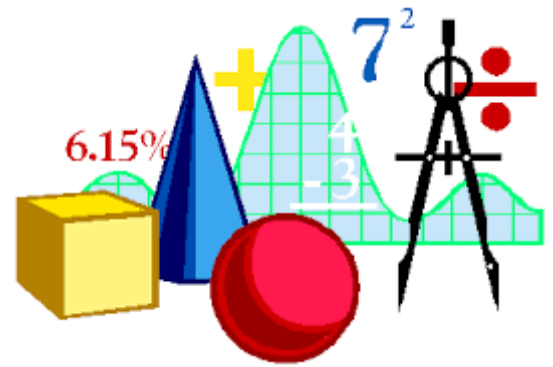
Je kunt met je vragen terecht bij je vakdocent.

7. Wat kan je met wiskunde A?

Wiskunde A is nodig/handig bij economische, administratieve, biomedische en sommige gezondheidsopleidingen en psychologie.

5.13 Het vak: Wiskunde B

Wiskunde B is onmisbaar als je de exacte kant opgaat. Hoe exacter en technischer je vervolgopleiding, des te meer zal je wiskunde B nodig hebben. Er zit in wiskunde B veel algebra, functieonderzoek, ruimte- en vlakke meetkunde en integraalrekening. Je mag de grafische rekenmachine gebruiken, maar je moet ook veel algebraïsch kunnen oplossen.

Voor wiskunde B moet je vooral kiezen als je het écht leuk vindt om moeilijke wiskundevragen op te lossen en bereid bent om daar lang aan te puzzelen.

1. Wat doe je bij dit vak?

Bij wiskunde B gaat het over goniometrie (sinus, cosinus en tangens), over inhoud en oppervlakte berekenen van wiskundige lichamen, onderzoeken van functies, berekenen van oppervlakte en inhoud m.b.v. integreren, vector meetkunde etc.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

De vaardigheden bij wiskunde B zijn vooral gericht op het rekenen met letters, vergelijkingen oplossen en meetkundig inzicht.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Door de leerlingen wordt het niveauverschil met de onderbouw als groot ervaren. Wiskunde B is echt een stuk moeilijker, abstracter dan de stof in de derde klas. De stof van de onderbouw moet er goed inzitten.

4. Welke valkuilen zijn er?

Veel zelfwerkzaamheid is vereist en veel oefening. Je moet bereid zijn om lang aan een probleem te puzzelen.

5. Wat is de uitdaging?

Oplossingen vinden die voor niet-wiskundigen onuitvoerbaar (b)lijken!

6. Wil je meer weten over wiskunde B in de bovenbouw?

Je kunt met je vragen terecht bij je vakdocent.

7. Wat kan je met wiskunde B?

Met wiskunde B kun je naar exacte vervolgopleidingen. Het zijn meestal opleidingen waar ook natuurkunde belangrijk of verplicht is.

5.14 Het vak: Wiskunde C

Wiskunde C kan alleen in het profiel Cultuur en Maatschappij gekozen worden. Het is geen vereenvoudiging van wiskunde A, maar een geheel eigen vak met eigen onderwerpen. Statistiek en kansberekening neemt ook bij wiskunde C een grote plaats in. In vwo 4 zijn de onderwerpen voor wiskunde C en A identiek. Pas in vwo 5 wordt er een splitsing gemaakt in de onderwerpen voor wiskunde C.

Een verschil met Wiskunde A is het onderwerp 'Vorm en Ruimte'. Bij dit onderwerp gaat het om het tekenen van aanzichten van ruimtelijke objecten en perspectieftekenen. Vooral vanwege dit onderwerp past wiskunde C goed in het profiel C&M. De meeste sociale studies vinden wiskunde C prima, maar let op dat er ook studies zijn die wiskunde A eisen.

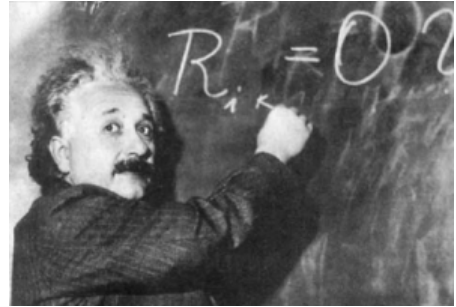
5.15 Het vak: Wiskunde D

Wiskunde D biedt een verbreding en verdieping op wiskunde B. Wiskunde D kan daarom alleen gekozen worden in combinatie met wiskunde B. Hoewel wiskunde D bij geen enkele studie een toelatingseis is, wordt het leerlingen die een exacte studie willen kiezen zeer aanbevolen.

Onderwerpen die niet bij wiskunde B, maar wel bij wiskunde D aan bod komen zijn kansrekening, statistiek, complexe getallen, dynamische systemen en kegelsneden.

5.16 Het vak: Natuurkunde

Natuurkunde geeft je inzicht in hoe en waarom de dingen om je heen gebeuren zoals ze gebeuren. Waarom ontstaat er een regenboog, hoe kunnen er gegevens draadloos bij je laptop komen? Alle gebeurtenissen om je heen, die niet levend zijn en die geen chemische reactie vertonen, horen bij de natuurkunde en zijn te verklaren en te gebruiken in je voordeel als je maar weet hoe.

1. Wat doe je bij dit vak?

Veel onderwerpen uit de onderbouw komen terug: elektriciteit, licht, radioactiviteit, geluid, mechanica, warmte, energie, krachtenleer, etc. In de bovenbouw gaat het voornamelijk om verdieping van deze onderwerpen.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

Practicum doen, analyseren en oplossen van natuurkundige vraagstukken, waarbij kennis van de wiskunde noodzakelijk is.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Onderwerpen worden natuurlijk uitgebreider behandeld, maar ook wordt er veel meer met formules gewerkt en wordt er meer wiskundig inzicht gevraagd.

4. Welke valkuilen zijn er?

Veel leerlingen vinden het lastig om praktische onderwerpen te 'vertalen' naar een herkenbaar natuurkundeprobleem en om vooral abstract te kunnen denken.

5. Wat is de uitdaging?

Natuurkunde is eigenlijk overal. Natuurkunde leert je hoe je verschijnselen uit het (dagelijkse) leven kunt verklaren, maar ook hoe je deze verschijnselen kunt onderzoeken. Natuurkunde was vroeger veelal noodzakelijk voor degenen die een technische studie willen volgen, maar tegenwoordig is het niet meer weg te denken in de gezondheidszorg en geneeskunde (röntgen, MRI, echo, radioactieve stoffen voor bestraling of als tracers, allerlei audio/visuele apparatuur...etc...etc..). Daarnaast behoort kennis van dagelijkse verschijnselen om ons heen ook tot de algemene ontwikkeling van eenieder.

6. Wil je meer weten over natuurkunde in de bovenbouw?

Mocht je nog twijfels hebben of je dit vak wel of niet moet kiezen en of je het zou kunnen kiezen, ga gerust naar je natuurkundedocent.

7. Wat kan je met natuurkunde?

Nu concreet wat je met natuurkunde kunt. Natuurkunde is noodzakelijk bij technische beroepen (bouwkundig engineer, civiel engineer, logistiek/transport sector, procestechnoloog, elektrotechnicus), maar ook bij een opleiding tot architect en de medische beroepen, en laten we het belangrijkste beroep niet vergeten. Je hebt echt natuurkunde nodig als je docent natuurkunde wilt worden. Leuker kunnen we het niet maken.

5.17 Het vak: Natuur, Leven & Technologie (NLT)

NLT is er voor leerlingen die NG of NT kiezen. NLT is een combinatie van de zogenaamde bètavakken (natuurkunde, biologie, scheikunde en wiskunde). Dit betekent niet dat je bij NLT precies hetzelfde leert als bij de bètavakken.

NLT gaat over actuele, vakoverstijgende vraagstukken in de natuurwetenschappen en technologie. Bij NLT werk je in modules. Dit betekent dat je een aantal weken bezig bent met een bepaald onderwerp en daar alles over leert. Daarna ga je verder met de volgende module. Je vindt alle modules op www.betavak-nlt.nl.

1. Wat doe je bij dit vak?

Er zijn uiteenlopende modules zoals forensische technieken, navigatie, effecten van alcohol, biomedische technologie, meten aan sterrenstelsels en aerosolen en vuile lucht. Kenmerkend voor de modules is dat ze nooit bij één schoolvak horen. Het zijn altijd combinaties, zoals natuurkunde en biologie, scheikunde en wiskunde.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

NLT laat zien hoe je de dingen die je bij de bètavakken leert, kunt toepassen en combineren met andere dingen die je al weet. Je leert nieuwe dingen die bij de gewone bètavakken haast niet aan bod komen. Je bent vaak praktisch bezig in het laboratorium. En natuurlijk leer je van alles over de achtergrond van allerlei technieken. In (bijna) elke module wordt met de computer gewerkt, met name voor bètatoepassingen als meten, regelen, sturen en gegevensverwerking.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

NLT wordt als nieuw vak gegeven in de bovenbouw, het is een toepassing van het geleerde bij de bètavakken in de onderbouw.

4. Welke valkuilen zijn er?

Als je geen natuurkunde volgt kan NLT een beetje pittig zijn.

5. Wat is de uitdaging?

NLT is iets voor jou als je nieuwsgierig bent naar hoe dingen werken, waarom iets is zoals het is, de nieuwste ontwikkelingen in de gezondheidszorg, natuurwetenschap en techniek. Zo kom je van alles te weten over de nieuwste technieken in de geneeskunde, landbouw, forensische technieken, ruimtevaart, de ontwikkeling van de aarde en nog veel meer dat allemaal te maken heeft met wetenschap en techniek.

6. Wil je meer weten over NLT in de bovenbouw?

Vraag het aan je vakdocent.

7. Wat kan je met NLT?

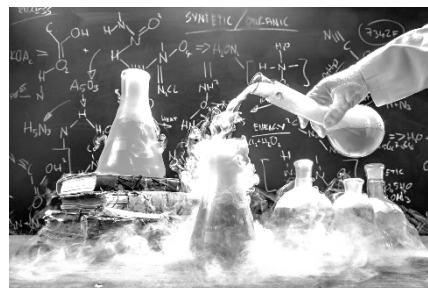
Je kijkt over de grenzen van de bètavakken heen, net als bij universitaire studies zoals biomedische wetenschappen, voeding en gezondheid, chemische technologie, milieuwetenschappen en Industrial Design.

5.18 Het vak: Scheikunde

Van Dale: *schei·kun·de de; v – wetenschap die zich bezighoudt met het onderzoek vd samenstelling van stoffen en vd veranderingen die zij door afscheiding van of verbinding met bep. stoffen kunnen ondergaan; chemie.*

Scheikunde houdt zich bezig met stoffen. Alles om je heen bestaat uit stoffen; hele grote mengsels van stoffen zoals boeken, tablets, huizen etc. maar ook hele kleine mengsels van stoffen zoals medicijnen, inkt en eiwitten. In de scheikunde kijk je niet alleen naar de eigenschappen van die stoffen, maar ben je ook bezig met het omzetten van stoffen in andere stoffen. We kijken naar de bouwstenen van die stoffen en naar de structuur ervan. Omdat overal ter wereld stoffen worden gemaakt en gebruikt, bestaat er dus geen wereld zonder scheikunde.

Wat doe je bij dit vak?

Veel onderwerpen uit de onderbouw komen terug zoals atoombouw, scheiden en reageren en chemische reacties. In de bovenbouw worden veel onderwerpen verdiept en uitgebreid. Ook komen er nieuwe onderwerpen aan bod zoals zuren & basen, zouten en koolstofchemie.

Welke vaardigheden heb je nodig?

Voor dit vak moet je analytisch ingesteld zijn; d.w.z. dat je een probleem/vraagstuk goed en vanuit meerdere invalshoeken kunt bekijken. Soms is het zelfs prettig om gewoon je boerenverstand te gebruiken. Ook rekenen is een belangrijk onderdeel binnen de scheikunde. Daarnaast moet je zelfstandig kunnen werken, practica kunnen uitvoeren en een goed verslag kunnen schrijven.

Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Het grootste verschil met de onderbouw is dat veel onderwerpen worden verdiept en uitgebreid. Er gaat ook veel meer gerekend worden. Veel leerlingen ervaren dan dat de stof lastiger wordt om te begrijpen en toe te passen. Ook worden de toetsen pittiger omdat er vaak meerdere onderwerpen tegelijk getoetst worden.

Welke valkuilen zijn er?

De grootste valkuil is te denken: "Ik doe dit wel even!" Dat is absoluut niet zo. Je moet je in de stof verdiepen, je moet er mee aan de slag. Je moet de tekst niet alleen begrijpen, maar ook kunnen toepassen. Huiswerk maken is heel belangrijk, want door veel te oefenen krijg je de stof onder de knie. Je moet doorzetten.

Wat is de uitdaging?

De uitdaging is dat je zo goed als alles leert over stoffen en hoe je die moet gebruiken om nieuwe stoffen te maken. Geen medicijnontwikkeling zonder chemie. Geen CSI zonder chemie. Geen verf of lijm zonder chemie.

Wil je meer weten over scheikunde in de bovenbouw?

Als je meer wilt weten over de inhoud van dit vak en wat je er allemaal mee kan, vraag het je docent of TOA.

Wat kun je met scheikunde?

Met scheikunde kun je alle kanten op. Voorbeelden van vervolgstudies zijn chemie en laboratoriumtechniek, chemische technologie, chemie en forensisch onderzoek, biochemie of biomedische wetenschappen. Maar ook als je de natuur een warm hart toedraagt, kun je je ei kwijt in een studie als Environmental Sciences.

5.19 Het vak: Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM)

Vind je sporten geweldig en wil je misschien na het vwo naar de ALO of bewegingswetenschappen studeren? Dan biedt BSM een goede basis voor deze opleidingen.

Kies je voor BSM, dan ga je in vwo 4, vwo 5 en vwo 6 aan de slag met sport in de breedste zin van het woord!

1. Wat doe je bij dit vak?

Als je sport en bewegen en het organiseren van activiteiten voor anderen interessant vindt, dan heeft BSM je veel te bieden. Juist door het toepassen van praktische vaardigheden, zelfstandig en in teamverband, is het vak BSM een actieve, leerzame en leuke afwisseling op de profielvakken. De ervaring leert dat BSM een uitdagend programma is met veel diepgang, dat in ieder geval bijdraagt aan je persoonlijke ontwikkeling, doordat je onder andere leert leiding te geven, voor een groep te staan en te organiseren. Je leert ook alles over gezondheid (voeding en het bewegingsapparaat), over training en schema's en over de plaats van sport in de maatschappij.

2. Welke vaardigheden heb je nodig?

De vaardigheden die je nodig hebt bij het vak BSM ontwikkel je vooral tijdens de lessen. Het allerbelangrijkste bij dit vak is dat je de motivatie hebt! Je wilt nieuwe sporten ontdekken en je wilt ook de theorie achter bewegen weten.

3. Wat zijn de verschillen met de onderbouw?

Er zijn behoorlijk wat verschillen met de onderbouw. Was je in de onderbouw veel zelf aan het sporten en was het de docent die les gaf, bij BSM is dat toch echt anders. Er wordt gekeken naar het menselijk lichaam. Je gaat praktische opdrachten maken, in de vorm van bewegingsanalyses, en je gaat in groepsverband leren organiseren in de sport.

4. Welke valkuilen zijn er?

De grootste valkuil is dat men denkt dat je alleen maar lekker aan het sporten bent en er verder weinig voor hoeft te doen. Het sportgedeelte beslaat 70% procent van de tijd en de overige 30% ben je bezig met theorielessen en opdrachten. Het onder de knie krijgen van nieuwe sporten lukt vaak wel, maar voor de theorie zal je hard moeten leren.

5. Wat is de uitdaging?

De belangrijkste uitdaging is misschien wel je eigen motivatie. Hiermee bedoelen we je motivatie om beter te worden, samen te leren met en van anderen. En niet alleen om zelf te sporten, maar juist ook voor anderen iets te regelen.

6. Wil je meer weten over BSM?

Als je meer informatie over het bovenbouw vak BSM wilt kun je contact opnemen met je vakdocent. Ook als je hierover twijfelt kun je de vakdocent gerust opzoeken. Je kunt ook altijd leerlingen die nu BSM volgen vragen naar hun ervaringen!

7. Wat kan je met BSM?

BSM is een uitdagend vak voor iedereen met een brede interesse in sport. Naast uitdagend, kan het vak goed van pas komen bij de onderstaande studie- en/of beroepskeuzes:

- Academie voor Lichamelijke Opvoeding
- Fysiotherapie
- Bewegingswetenschappen
- Geüniformeerde beroepen: landmacht, luchtmacht, marine, politie, brandweer, marechaussee, etc.

6. Het decanaat op de KSH

De decaan helpt je bij het maken van keuzes en bij het zoeken naar een studie of een beroep. Dit begint bij de profielkeuze die in deze brochure centraal staat.

Vanuit de KSH organiseren wij diverse activiteiten om je goed voor te bereiden op een goede profielkeuze. Een overzicht van de algemene activiteiten is te vinden bij het Programma Keuzeprocess 2025-2026, maar er is meer. Dit jaar zijn we gestart met het programma voor de Loopbaanoriëntatie en –begeleiding in de mentorlessen. Via de methode- “Tumult in de derde | LOB- dossier” – kom je erachter wat je talenten, kwaliteiten en interesses zijn en welk profiel daar het beste bij past. Door middel van het maken van opdrachten, het voeren van gesprekken, bekijken van video’s, de ouderopdrachten en te reflecteren krijgt je een goed beeld van jezelf.

Informatie voor ouders

U heeft als ouder toegang tot het abonnement Tumult voor ouders. U kunt gratis een account maken via [Tumult voor ouders](#). Op deze website treft u allerlei formulieren, handige filmpjes en opdrachten die u met uw zoon/dochter kunt doen.

Met behulp van Tumult en de Studiekeuze Stappenplan in de bovenbouw, en alle andere activiteiten met betrekking tot de LOB hopen wij de leerlingen te helpen bij het maken van een goede keuze.

Mocht u na het lezen nog steeds vragen hebben over de profielkeuze dan kunt u natuurlijk altijd bij mij terecht. Op school ben ik te vinden in Kamer 108 en uiteraard ben ik ook te bereiken via e-mail.

Nogmaals veel succes bij het maken van de passende profielkeuze!

Nurgül Akin
Decaan
n.akin@kshcollege.nl

Handige websites		Voor ouders
Studiekeuze tests	www.icares.com www.studiekeuze123.nl/studiekeuzetesten www.studiekeuzelab.nl Interesstetest hbo / wo	www.studiekeuzekind.nl https://weblog.wur.nl/studiekeuzekind/contact-hermien-miltenburg/
Studiesvergelijken	www.kiesmbo.nl www.studiekeuze123.nl www.exactwatjezoekt.nl www.keuzegids.nl	
Baankansen	www.werk.nl/arbeidsmarktinformatie	
Tussenjaar	https://breekjaar.nl www.m-jaar.nl www.njr.nl www.europeansolidaritycorps.nl	

De belangrijkste verschillen op een rijtje tussen hbo- en wo -opleidingen

Hbo-opleiding	WO-opleiding
Meteen toepassen wat je leert • Het onderwijs is gericht op het (leren) beantwoorden van vragen. • Je leert oplossingen bedenken voor concrete problemen en hoe deze gerealiseerd kunnen worden.	Je leert onderzoeken en nieuwe kennis ontwikkelen • Het onderwijs is gericht op het (leren) stellen van vragen. Je bent nieuwsgierig. • Je leert een probleem te onderzoeken, kritisch naar bestaande theorieën te kijken en het vast te leggen.
Samenwerken staat centraal • Je hebt meer contacturen dan op de universiteit. • Je maakt onderdeel uit van een klas en het contact met de docent is vaak persoonlijker. • Je werkt veel samen met medestudenten aan opdrachten en projecten. Je doet ook aan zelfstudie, maar minder dan op de universiteit. • Bijna alle lesstof die getoetst wordt, komt aan bod tijdens de lessen.	Zelfstudie staat centraal • Je hebt minder contacturen dan in het hbo. • Het contact met de docent is bij sommige opleidingen minder persoonlijk. Er is namelijk vaak onderwijs in grote, wisselende groepen. Maar naast hoorcolleges zijn er ook kleinschalige werkgroepen. • Je studeert vaak alleen, thuis of in de bieb. Er wordt van je verwacht dat je veel (Engelstalige) lesstof in je op kunt nemen. • Niet alle stof komt aan bod tijdens colleges.
Je loopt verplicht stage • Praktijkstages maken altijd onderdeel uit van je opleiding. Soms al in het eerste jaar. • Naast stages werk je vaak aan casussen uit de praktijk, praktijksimulaties en projecten.	Je gaat kort/ niet op stage • Praktijkstages zijn vaak optioneel. Theorie en onderzoeksvaardigheden vormen het grootste deel van je studie. Meestal doe je een afstudeeronderzoek in plaats van een stage.
Onderzoeken wat de oplossing is voor een probleem	Onderzoeken van de oorzaak van een probleem

• Je werkt in je studie (mee) aan praktijkgericht onderzoek naar vragen uit de beroepspraktijk van bedrijven, instellingen en overheden rondom een probleem. Het onderzoek is gericht op het vinden van een oplossing daarvoor.	• Onderzoek vormt een belangrijk deel van de opleiding. Het onderzoek is gericht op een wetenschappelijk vraagstuk. Er wordt onderzoek gedaan naar oorzaken, verklaringen en verbanden.
Vaker duidelijk wat je met je studie gaat doen • Je wordt opgeleid voor een breed werkveld of specifiek beroep. • Er wordt door werkgevers vaak gevraagd naar specifieke kennis of ervaring. • Na 4 jaar kun je met een bachelordiploma op zak de arbeidsmarkt op.	Minder duidelijk wat je met je studie gaat doen. • Het is vooraf minder duidelijk waar je uiteindelijk gaat werken. In een wo-bachelor word je breed opgeleid. In de wo-master kies je een specifieke richting. • Er wordt door werkgevers vaak gevraagd naar 'academisch denkniveau' in plaats van naar specifieke kennis.
Begeleiding op het hbo • Vanuit je opleiding krijg je een persoonlijk begeleider. Ook is er begeleiding mogelijk vanuit jouw opleiding.	Begeleiding op de universiteit • Je moet meestal zelf de eerste stap zetten voor begeleiding.

[illegible]
